

HRVATSKO NOVINARSKO DRUŠTVO
Croatian Journalists' Association
utemeljeno/founded 1910

28/23

Zagreb, 30. rujna 2023.

Novinarsko vijeće časti je na 2. sjednici održanoj 6. srpnja 2023. u Novinarskom domu (Perkovčeva 2, Zagreb), na kojoj su bili Hrvoje Šimičević, Jerko Bakotin, Tena Perišin, Biljana Romić, Goran Šimac, Jordanka Grubač, Jurica Pavičić i Monika Đogaš razmatralo prijavu Nataše Vajagić protiv portala *Narod.hr* zbog 71 teksta objavljenog od 9. 2. 2023. do trenutka podnošenja prijave.

Zaključak

Novinarsko vijeće časti jednoglasno je (glasali su Hrvoje Šimičević, Jerko Bakotin, Tena Perišin, Biljana Romić, Goran Šimac, Jordanka Grubač, Jurica Pavičić i Monika Đogaš) zaključilo da su tekstovima povrijeđena univerzala novinarska etička načela.

Obrazloženje: Vijeće časti smatra da je portal *Narod.hr* prekršio više članaka Kodeksa časti hrvatskih novinara u većini od 71 prijavljenog teksta, u kojima se autori bave izvještavanjem o hrvatskim građanima koji su bili pritvoreni u Zambiji pod sumnjom za trgovinu djecom, a koji su naknadno oslobođeni svih optužaba.

Premda se u prijavljenim napisima spominju svi tada pritvoreni pojedinci, iz analize tekstova postaje razvidno da je glavni cilj, zapravo meta portala *Narod.hr* Noah Kraljević, transrodni muškarac i jedan od građana Republike Hrvatske protiv kojih se vodio postupak u Zambiji.

Javne osobe predstavljaju legitimne subjekte za novinarsko propitivanje i kritike. Ovdje, međutim, o tome nije bila riječ. Namjera većeg dijela ovog serijala bio je napad na Kraljevića zato što je trans osoba i zato što je zagrebački gradski vijećnik stranke Možemo! Posljedično, tekstovi su poslužili za višemjesečnu transfobnu kampanju, izravno ili neizravno diskriminiranje trans osoba i ponižavajuće prikazivanje, sve suprotnu Kodeksu časti, tijekom koje *Narod.hr* uopće nije vodio računa o etičkim postulatima struke. Dapače, ozbiljnu temu autori su iskoristili za najprizemnije napade na jednu ranjivu skupinu u hrvatskom društvu koristeći pritom niz dezinformacija i teških propusta poput objave identiteta posvojene djece.

Prema javno dostupnim podacima, prijavljene tekstove je analizirala i Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, koja je utvrdila da se u njima „objavljuje sadržaj s ciljem da se navedena osoba kao i cjelokupna LGBTIQ zajednica, posebice transrodna populacija javno dodatno izloži društvenoj stigmi temeljem rodnog identiteta i spolne orijentacije, s

HRVATSKO NOVINARSKO DRUŠTVO
Croatian Journalists' Association
utemeljeno/founded 1910

ciljem da se društvo neosnovano dodatno zaplaši te pojača animozitet prema određenoj populaciji samo zato što se ne uklapaju u određene svjetonazorske norme i paradigme, sve s elementima uznemiravanja u skladu s odgovarajućim odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova i Zakona o suzbijanju diskriminacije, uz nepoštivanje pojedinih odredbi Zakona o elektroničkim medijima.“

Što se tiče ovlasti i analize Vijeća časti, koje djeluje na osnovu Kodeksa časti, utvrđeno je da je u većini tekstova Kodeks prekršen u članku 13., prema kojem se posebna odgovornost očekuje kad se izvještava ili komentira prava, potrebe, probleme i zahtjeve manjinskih društvenih skupina. Prema istom članku, informaciju o rasi, boji kože, vjerskoj ili nacionalnoj pripadnosti, životnoj dobi, spolu, seksualnoj orijentaciji, rodnom izražavanju, bilo kojoj fizičkoj ili mentalnoj osobini ili bolesti, bračnom stanju, životnom stilu, društvenom položaju, imovinskom statusu ili razini obrazovanja novinar navodi samo ako je ona izrazito relevantna u kontekstu u kojem se iznosi. Nedopustivo je pritom koristiti stereotipe, pejorativne izraze, ponižavajuće prikazivanje, kao i svaki drugi oblik izravnog ili neizravnog poticanja ili podržavanja diskriminacije. Prema članku 14., novinar treba štiti čovjekovu intimu od senzacionalističkog i svakog drugog neopravdanog otkrivanja u javnosti, uz napomenu da je narušavanje nečije privatnosti mimo njegove volje i znanja dopušteno samo ako je opravdano iznimnim javnim interesom.

U tekstu koji ovdje navodimo kao primjer, koji je naslovljen „Dr. Vukušić o aferi Zambija i poplavi zahtjeva za tzv. promjenom spola“, koji je potpisan inicijalima, tri puta je otkriven identitet jednog posvojenog djeteta, čime je prekršen članak 20. Kodeksa, prema kojem „novinar ne smije otkriti identitet djeteta ili maloljetnika uključenog u slučajeve seksualnog zlostavljanja ili bilo kojeg drugog oblika nasilja ili kaznenog djela, bez obzira je li dijete ili maloljetnik svjedok, žrtva, osumnjičenik ili okrivljenik. Medijski prilozi o takvim slučajevima ne smiju omogućiti identifikaciju djeteta ili maloljetnika.“ U istom se tekstu psihijatar Herman Vukušić diskriminatornim i ponižavajućim opaskama osvrnuo na trans osobu i njegovu suprugu, pitajući se na primjer hoće li na posvojenom djetetu zbog „javno deklariranog životnog stila njegovih roditelja u konačnici ostaviti posljedice gore od siromaštva“. Prenesena je i njegova ničim potkrijepljena izjava u kojoj tvrdi da liječnici koji se bave trans osobama, često napadanoj društvenoj skupini u Hrvatskoj, svoje postupke u profesionalnom radu temelje „ne na stručnim, već poglavito aktivističko-obiteljskim obrascima“.

Sami autori prijavljenih tekstova i uredništvo (koje po Kodeksu odgovara za opremu, ali i za same tekstove ako su oni nepotpisani) u gotovo svim tekstovima trans osobu koja je po svim dokumentima u Hrvatskoj muškarac, opisuju ženskim rodnom i njegov bračni odnos sa ženom nazivaju „lezbijskim parom“, što je u suprotnosti s člankom 13. Kodeksa u kojem se navodi da je potrebno čuvati intimu građana od neopravdanog i senzacionalističkog sadržaja i izbjegavati ponižavajuće prikazivanje i svaki oblik izravne i neizravne diskriminacije.

HRVATSKO NOVINARSKO DRUŠTVO
Croatian Journalists' Association
utemeljeno/founded 1910

U brojnim prijavljenim tekstovima pritom je iznesena neistina o tome da je Kraljević djelovao i suprotno hrvatskim zakonima „koji ne dopuštaju posvajanje od strane onih u istospolnim zajednicama“, čiji sadržaj ni u tom dijelu nije provjeren, suprotno članku 5. Kodeksa, prema kojem je novinar „obvezan iznositi točnu, potpunu i provjerenu informaciju.“

U većini tekstova prekršen je i članak 17. Kodeksa, prema kojemu „u prilogima o sudskim postupcima treba poštovati ustavno načelo pretpostavke nedužnosti optuženika te dostojanstvo, integritet i osjećaje svih stranaka u sporu“. Analiza prijavljenih tekstova pokazala je da je Narod.hr upravo inzistirao na tome da u što većoj mjeri naruši dostojanstvo, integritet i osjećaje optuženih stranaka u sporu, sa snažnim transfobnim naglaskom u vidu jednog trans muškarca, koji je, zajedno s drugim građanima Hrvatske, na koncu oslobođen svih optužbi.

S aspekta uvriježenih etičkih i profesionalnih maksima novinarske struke, prijavljena serija tekstova rijedak je primjer anti novinarstva. Riječ je zapravo o huškačkoj kampanji, koja je pod krinkom novinarstva i brige za posvojenu djecu ponajviše težila narušiti ugled i dostojanstvo jedne trans osobe i posredno putem poluinformacija, dezinformacija i neistina dovesti u pitanje pravo cijele trans zajednice u Hrvatskoj na dostojanstven život. Prema Statutu HND-a (čl. 48, st. 3), protiv odluke Novinarskog vijeća časti moguće je uložiti žalbu Središnjem odboru HND-a u roku od 30 dana od primitka odluke.

Hrvoje Šimičević
predsjednik Novinarskog vijeća časti